

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɛ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɛ pɛli kweiwoo boi, diɛ laa di maameni la, yi di hwa ke neimaarɔn da mɔnɔ di hu, bɛ keke yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hoge nukan hwɛpa pɛnɛ hwɛ gwei tɔgɛ hemɛi iɔi hu neitɔwnuan diɛ.

A ke lɔɔɔa keke yepuɔ gehu bɛ maane gu hwanɔ tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi keke hu nuan bowoo bɛ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lele neikulo, ye pɛnɛ ye di wɔɔ yii naane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi keke da nɔɔ kɔnɔ genɛi bɛ di liimu ɔ hɛgɛ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa mɛni bai.

A ke gilɔɔɔɔ tɔnɔ ti hwilɔn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bɛ gɛ, ɔle yabɛ ke a di liimu hɛgɛ a gbɔɔkɔ, yili bɛ a gɛ lɔi keke diwɔɔ naakɔn genɛ ɔ bo yene.

Maane nutɛitɛi, ɔ make a kɔma yɔɔa di gɔl diɛ, maakwɛli, da hutɔ bɛ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanɔa kenaa keke bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ naawooɔo kaa lai, yili keke bɛ gɛi yene bilibili gemɛi nɔ naakɔn genɛi nei zea kaa Amɔlik lɔi hui, ɔ dɔn nɔa nei laa a kɔɔ kpalaɔ nɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu nɔn mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn nɔo toloo 1

Nukan geke kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemɛni a nukan nɔa bɛ gɛɛ hwɛkɛli wɛlikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn nɔo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn, guloju hwɛ ma ye ɔ ke a huwu mɛni, gu kɔɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, naala mɛni kenaa bɔlɔ, kilɔɔɔɔ huwu lɔpe, nei hu yii bɔ pɔlɔ bɛ, hɛn jɔɔbɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, ye ɔ ke a hulɔnu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn.

Dɔn nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yɛi ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔɔbɔ, ɔle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn nɔo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kɛɛ.

Dɔn nɔo nɔɔli 5

Di hwɛ kia pai nuta mɔnɔbɔi, di hwɛ kia pai mɛni naanwana laai nuta bɛ, yi a nu kulo nulaa hu ɔle yɛɛ melekɛ ma.

Dɔn ŋoo meida 6

Kɛnɛ lɔpɛ geɛ, maanɛ nu keɛ ŋɔ kaa lonna, ɔ kɛ a ɔɔlon ŋaa ma.

Dɔn ŋoo meihweɛ 7

Nu keɛ peliai a ge tɔn niila ŋe tɔnɔ meɪ. Nu keɛ hon bɛlɔ kaa tanɔn nukan maaton ŋei liila.

Dɔn ŋoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ɔ li kititɔŋɔ pɛɛ la; a gaa yɛ maamenɪ yɛ ɔ piliju.

Dɔn ŋoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwɔ ŋa, yi ŋun vɔ mai. A wwalaketi di maakwiya ŋɔɔ lɔɔba gahwa menɪ ŋɔɔ pɔlɔhu.

Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, ɔ ŋɔɔ tian makɔŋ kititɔ ŋɔ pɛɛla, ɔɛ dian ti ɔ kɛ a ɔɔlon ŋaa ɔ make menɪ lɔpɛ daa zenwuɔn.

Dɔn ŋoo boukoutanɔn 11

1. Nui lɔpɛ da menɪŋɔŋɔɔ laahe ŋɔɔ, meniti hwa peli keɪ a ɔn, yi ɔn ti hwɔ ɔɔlon ni ponɔŋa kitikepɛɛ la, maakɔŋɔnuaan ŋei ba.
2. Tɔn hwa peli nui lɔpɛ honji menita ba yiyai menɪ ti keɪ lowai, dɔn ti hwɔ kɛ laali; yilipulu menikeɪ lowai tɔn mɔ a laa nui ti meɪ, ɔ make a kwia.

Dɔn ŋoo boukɔu hweɛ 12

Nuta hwa naa lɔ mɔlan nii pɔlɔ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ŋei bɛɛn menɪ hu, da gbinɪba menɪ tamaa hu, naa kala pɔlɔ pɔ.

Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ɔ hiɔ a niibapɔlɔ, ɔɛ ɔ he niiba kɛnaa ŋɔ lɔ hu.
2. Maala kaa nukele yei yɛ peli kuloi lɔ lɔpɛ hu, ɔ make gbɔɔ lɔ, ɔɛ ɔ pɔnɔ ɔ ŋa gbɔɔ lɔ ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpɛ da ŋɛikɔu kpɔlu jeeɪ, maala kaa ŋei ɔ maakilɔ lɔ takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli pɛe hee mu.
2. Maakilɔlaa ti hwa peli tɛŋɛi menɪ nɔŋɔn kɛmun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwɔ ba lɔ ŋun ma menɪŋɔŋɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ɔ lɔ lonna hɔɔɔɔ.
2. Di hwa peli lɔlonna kuloi nu yei hulu menɪ hu ɔɛ maala hwɔ ŋɔɔ nu yei hwɔ ŋɔ lɔlonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da hɔli kpilayela da di laŋayela da pɛli heeɪ di keɔpɔ guɔɔju hwɔ ma yeke la a huŋu menɪ, lɔlon na menɪ, ɔɛ yala pɔlɔ menɪ. Di pɛliɛ a di ke niiboo ti hu, ɔ make di taŋai lowai.
2. Lɛgbɔɔba da laana bɛ a hilɔtai laa ma.
3. Pɛɛn mɔ ba a kpɔmaayi hɔɔɔma, ɔɛ maala ka ŋei gbɔmayii ti da nɔi ŋɛitɔɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbo hɛn gaa a ɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.
2. Di hwa nu yee kpilan di hwɔ jɔlɔbo hɛn gulo jɛi.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a peli gbɔɔwɔ kilipahia kei, niiba yiibo pɔlɔ hu. Mukulaa ba a peli niiba kalan gei, ɔ niiba yiibo juwu yii bo pɔlɔ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gale yei ŋɔ kilipahie le ɔ gweiwoobo, ɔ gilipuju kweli, ɔ jɔlɔbo ɔ nei nuta kpeli ŋaa dia kenakele yi ɔɔ hwa ke ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ŋundɔ ke, ɔle ɔ kpɔn naa liilaa hu.
2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwɔ ɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ ɔɔ hɔlɔbo ŋɔ lɔi jawoobo meni hu, a wala ke a yaa kpini, ɔ ke nui a pee lemai.
2. Maala kaa nukele yei, ɔ koloke gahanama ba ŋɔ lɔi hu. Yiyen nuta hon bɔtlɔ hwa tɛŋe mɔlan ma.
3. Lɔlonnii kilipahia pɔlɔ bɔ lɔi jawoobo a kuloju. Gilipahia ti a kolɔn ɔɔ ɔɔ jawoobo nuan he luwai a ke a ɔɔ kwei nuan kale laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu keke kemeni a kpɔnɔyui bo mun mɔ ge, ye ke kpɔn ninimu. Ninin ti bɔ maane ɔ pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnaa, ɔle meni kolɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo ke, ɔ niiba koloke tɔlinmo da jaane pɔlɔ mei; ɔ ge hwɔ pa ke a nui kolo hwɔ ma.
2. Nu kekolo bɔ maane di zalama; ɔ ke a hulonu da nenu.
3. Kolokɛmun lɔpee a peli kolokɛnuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.
4. Kolokɛmun ɔɔpee maala kaa jɛi ɔ viitɔ, ɔ niiba pɔlɔ ŋaa ke. Ge kolo kei nowai jɛn ɔ ke a ɔɔ; ɔle yilipulu ŋɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan jɛi ŋɔ yii ɔ ke a beliya ju, gɔlɔi hwɔ toa pono, yaa da nainuaan di ke di jaane hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn meni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, beɛ di maamɛni walawala jɛi kulo mɛni keke ba.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu lɔli 25

1. Kolo a wala ke jɛi, ɔɔn a pɛɛma, kolo hwaa kpe jɛi, kalanɔnnaa a jɔlɔbo, a ɔlɔ, a wala keti mɛni ta kpeli a pɛɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa jɛi yi maakpɔmaa ɔ bo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a peli kei logeɛ ba, ɔ make a welilon.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔŋɔ hwə ma, yi kpɔ hwilən maakweli kɔwɔɔɔ ba. Maanɛ kolo maakweli lakwəli ə kɛ kɛna kələ. Maanɛ lakwəli kɛnɛ kɛɛ laa ə kɛ kɛnaa kələ tɔwɔ, nui lɔpɛ gɛ hwanɔ a kɛ jɛi.

2. Maakweli ŋun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa jɛi yɛnɛ yii hu maawiyɛ. Ya bə maanɛ ə wooman, jɛimaa hweli, da wɛlikɛmaa di lɔ bi kələ lowai, huwu ŋaa kələ lowai ə gɛ liila ə kɛ diyɛi.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pələ lɛn.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔumɛihweelɛ 27

1. Maala kaa nukele yei ə geti kɛ nɔi ŋɔ tɛtɔwɔ laa kpaalə mɛi, ə pɛlima ə dɔb kulo.

2. Maala kaa nukele yei belihɛn, gulohɛn, maa ə kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə getikɛ, yɛ dɔn ŋoonɔa jɛi bo di lɛ di kpaalə mɛi.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔɔbo gbɔmaa yii ti bə a pɛli ŋɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yɛnɛyii hu da ŋɔ lɛgbɔɔba laa, maala keke hɔɔɔɔɔ jɛn lɔ gaama, ya baa a mɛlaa diwɛi kɔwɔɔɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwə laa.

3. Maala ŋaa ti da lɛgbɔɔba ŋaa ti, gɛ pələ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ keke puɔ geba hwə mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalə ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔn ŋaa jɛi maamɛni piliju, yɛ nu ŋɔ tɔɔ gaa jɛi yɛnɛyii hu da ŋɔ lɛgbɔɔba laa kuloi jɛi: yɛ ə kɛ a bi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.
